

TEKST: JULIE DAMLUND, SOGNEPRÆST

Ambitiøs udgivelse om folkekirkens liturgi kommer (næsten) i mål

Forfatterne bag udgivelsen *Liturgi Bind 1-3 – Grundbog til folkekirkens gudstjenester og kirkehandling* leverer et ambitiøst værk, der både rummer opslagsbog, lærebog og liturghistorie i ét. Særligt udmærker bind 1 sig, der fortæller gudstjenestens og de kirkelige handlingers historie, og som indeholder en guldgrube af kildetekster og musikeksempler

Titel / Liturgi Bind 1-3 – Grundbog til folkekirkens gudstjenester og kirkehandling
Forfatter / Jørgen Kjærgaard, Peter Weincke
Sidetæl / 608/472/172 sider
Pris (alle tre bind) / 995,00 kr.
Forlag / Eksistensen, 2022

Kun den, der befinder sig i en meget dyb og årelang vintersøvn, kan have undgået at bemærke, at kirkens gudstjenester, ritualer og sakramenter debatteres og forsøges fornyet som sjældent før i kirkens historie. Heller ikke højmesse går fri, men tages op til kritisk revision. De faste former strækkes og trækkes i mange retninger i bestræbelser på at fastholde folkekirkens relevans over for nutidens medlemsskare. Vi skal forbavsende få årtier tilbage for at finde en folkekirke, der sov tornerosesøvn på så mange af ugens dage, at den knapt virkede helt vågen om søndagen. Den tid er dog så eftertrykkeligt forbi, at landets biskopper i 2016 igangsatte en proces, som skulle føre til en landsdækkende samtale

om gudstjeneste og sakramenter. Samtalen blev løbet over ende af pandemien, hvor lukkede kirker og restriktioner gjorde det nødvendigt at tænke forfra om gudstjenesten.

Det er på den baggrund Eksistensen nu udgiver Jørgen Kjærgaard og Peter Weinckes trebindsværk *Liturgi. Grundbog til folkekirkens gudstjenester og kirkehandling*. I forordet betoner forfatterne, at valget af en "historisk, teologisk og traditionsbestemt tilgang" er sket bl.a. ud fra den opfattelse, at det er en vinkel, som har været underbetonet i de senere års debat. En iagttagelse, man næppe kan være uenig med forfatterne i.

En øjenåbner for sammenhænge på tværs af liturgi og musik

Udgivelsen er stor på alle måder. Knap tre et halvt kilo fordelt på tre bind, flot illustreret og lækkert sat op. I undertitlen kaldes værket for en grundbog. I realiteten er det lagt an som både håndbog, opslagsbog, lærebog og liturghistorie i ét. En ambitiøs opgave, som de to forfattere skal have al mulig anerkendelse for at tage på sig og lykkes med så godt, som det er tilfældet.

Første bind fortæller gudstjenestens og de kirkelige handlingers historie, og er værkets mest vellykkede del. Her mærkes styrken i, at de to forfattere er hhv. præst og organist. Takket

være det musikalske fokus bliver det for eksempel tydeligt, hvor meget der faktisk skete i de henved to hundrede år, hvor Danmarks og Norges kirkeritual af 1685 rådede, i kraft af de koralbøger, der blev udgivet i perioden.

Bogen er en guldgrube af kildetekster og musikeksempler. Som et virkelig vellykket greb har forfatterne valgt at lade påskegudstjenesten være omdrejningspunktet. Det betyder, at hver periode følges af en karakteristisk bøn eller salme samt en påskeprædiken. Det er en enkel, men virkningsfuld måde at lade læseren komme tæt på de forskellige historiske perioder. Samtidig åbnes øjnene for sammenhænge på tværs, f.eks. i sammenstillingen af Grundtvigs påskeprædiken fra 1832, der slutter med *Tåg det sorte kors fra graven* og K.L. Aastrups ditto fra 1937, som inddrager hans salme 'Der venter bag langfredags nat.'

I den forklarende tekst har forfatterne valgt ikke at medtage kildehenvisninger og noter. Det er ærgerligt, særlig hvis ambitionen, som nævnt i forordet, er, at bogen også skal bruges på universitetet. Ofte savner man en perspektivering eller en tydeliggørelse af, på hvilken baggrund forfatterne fremstiller en given sag, som de gør.

Kirkeåret og kirkemusikken får hver en tematisk gennemgang, som er både brugbar og informativ. Den musikhistoriske gennemgang standser ved Thomas Laub (!). Et ønske til en eventuel 2. udgave kunne være at føre denne del op til nutiden, ligesom det er tilfældet for gennemgangen af gudstjenestens liturgi. I to afsluttende kapitler behandles 'lægfolkets liturgi' (andagtspraksis i hjemmene) og 'ritualer der gik af brug' om barselskvinder, bandsættelse og den slags. Det er fornøjelige perspektiver fra svundne tider.

Den liturgiske arv og nutiden

Andet bind forholder sig til den praktiske udførelse. Gennemgangen følger en fast struktur, hvor hvert emne behandles i fire afsnit: praktisk, historisk, teologisk og kirkemusikalsk. Det betyder, at teksten sine steder bliver temmelig omstændelig og rig på gentagelser. En del af de historiske redegørelser kunne med fordel være klaret som henvisninger til første bind.

De praktiske anvisninger er ifølge forordet tænkt som 'gode råd, der bygger på årelang erfaring.' Der kan være noget fint i at nedfælde denne viden, som sædvanligvis overdrages mundtligt fra den ældre til den yngre generation, på skrift. Det vir-

ker dog ind imellem vilkårligt og uklart, hvori de praktiske (og meget detaljerede) fif begrundes. Med den historiske vinkel på stoffet må man tænke, at der også er historiske begrundelser på spil. Her savner man en mere dybtgående refleksion over, hvordan og med hvilket formål den rige liturgiske arv kan bringes meningsfuldt ind i en nutidig sammenhæng.

Ind imellem mærkes forfatterens holdninger tydeligt. Lørdagsdåb får en ganske hård medfart, mens omvendt skærmmadvernen, som vi kender den fra coronatiden, blæstemples. Her ville det have klædt fremstillingen at perspektivere egne holdninger med andres, så sagerne blev belyst fra flere vinkler. Ikke desto mindre er der masser af brugbar viden at hente, og bogen vil forhåbentlig finde anvendelse som opslagsværk. Det afsluttende kapitels gengivelse af den vigtigste gældende lovgivning bringer endnu et emne frem, som ofte behandles stedmoderligt.

Tredje bind rummer en fyldig ordliste, litteratur til hvert enkelt kapitel, og pædagogiske oversigter over liturgiens historiske udvikling. Enkelte faktuelle unøjagtigheder, som at *Efeserbrevet* skulle være et ægte paulusbrev eller at reformatorerne hvidtede middelalderens kalkmalerier, ændrer ikke ved forfatterens store fortjeneste, at vi nu har fået en historisk liturgihåndbog af denne art. ■

Udgivelsen er stor på alle måder. Knap tre et halvt kilo fordelt på tre bind, flot illustreret og lækkert sat op.

